

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Imię i nazwisko autora rozprawy:

mgr Natalie Kosch

Tytuł rozprawy doktorskiej:

Mechanizmy i strategie przekazywania języka odziedziczonego przez diasporę polską w krajach niemieckojęzycznych.

Imię i nazwisko opiekuna naukowego:

dr hab. Piotr Garncarek

Wydział Polonistyki:

**Centrum Języka Polskiego i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców
„Polonicum”**

Praca poświęcona jest mechanizmom i strategiom przekazywania języka przez diasporę polską w krajach niemieckojęzycznych, ze szczególnym uwzględnieniem Polonii żyjącej w Wiedniu. Zbadano w niej i opisano problematykę przekazywania języka polskiego (jako odziedziczonego) z drugiej na trzecią generację polskich emigrantów żyjących w Austrii, wskazując na problemy i bariery w przekazywaniu języka ojczystego, w szczególności w sytuacjach deficytów językowych – charakterystycznych dla drugiej generacji oraz małżeństw mieszanych.

W pracy postawiono trzy hipotezy badawcze, które miały na celu zidentyfikowanie czynników wpływających na przekazywanie języka odziedziczonego wśród Polaków mieszkających w Austrii:

Hipoteza I:

Pokolenie zerowe (wychodźcy) i druga generacja (pokolenie polonijne I) z wyższym wykształceniem dbają lepiej o przekaz języka ojczystego niż osoby słabiej wykształcone.

Hipoteza II:

Dzieci, które zaobserwowały u swoich rodziców proces uczenia się języka obcego (kursy, nauka samodzielna), bardziej dbają o przekaz języka odziedziczonego niż dzieci, które tego nie zaobserwowały.

Hipoteza III:

Druga generacja (pokolenie polonijne I) przejmuje analogiczne strategie uczenia swoich dzieci (trzecia generacja) języka polskiego, do tych, jak stosowali ich rodzice (pokolenie zerowe/wychodźcy).

Praca doktorska składała się z pięciu rozdziałów. W pierwszym omówiono tematykę dwujęzyczności, w tym formy i typy zjawiska oraz kwestie związane z wychowaniem dwujęzycznym. Drugi rozdział poświęcono historii ruchów emigracyjnych Polaków, sytuacji społeczno-demograficznej w Austrii, szczególnie w Wiedniu. Omówiono profil społeczny i językowy polskiej diaspory w Austrii, charakteryzując I generację (emigranci z lat 80. XX w.), II generację (ich dzieci) oraz III generację (wnuki) żyjącą w Austrii. Trzeci rozdział dotyczył problematyki przekazywania języka polskiego przez polską diasporę oraz roli instytucji i organizacji polonijnych w utrzymaniu języka polskiego i kultury polskiej w Austrii. W czwartym rozdziale opisuję 21 studiów przypadków rodzin II generacji i ich dzieci w zakresie przekazywania języka polskiego jako obcego. Szczegółowo analizuję sytuację językową dotyczącą przekazywania polszczyzny w poszczególnych rodzinach, wskazując na czynniki wspierające i zaburzające ten przekaz u kolejnej generacji urodzonej w Austrii. Uwzględniłam wpływ pandemii SARS CoV-2 na badane zjawisko.

Wywiady przeprowadzone z rodzicami i przedstawicielami oświaty polonijnej w Austrii dostarczyły cennych wyników dotyczących m.in. motywacji do wychowania dzieci dwujęzycznych, sposobu komunikacji w rodzinie, wyboru języka do codziennej rozmowy. Wskazały na użyte strategie w przekazywaniu języka i rodzaje błędów popełnianych przez rodziców. Pozwoliły na zrozumienie problemów istniejących w szkołach polonijnych oraz w austriackich szkołach na zajęciach z języka polskiego jako ojczystego. Wyniki zostały poddane analizie w celu weryfikacji hipotez oraz znalezieniu odpowiedzi na pytania badawcze.

Przeprowadzone badania wykazały, że rodzice II generacji z powodu własnych braków językowych często rezygnują z przekazywania języka lub kierują się błędnymi założeniami, wynikającymi z braku wiedzy na temat wychowania dwujęzycznego. W konsekwencji coraz mniej dzieci III generacji potrafi mówić po polsku. Przekazywanie umiejętności pisania rodzice III generacji rzadko uważają za potrzebne. Nie zdają sobie sprawy, że brak umiejętności czytania i pisania stwarza zagrożenie dla utrzymania języka polskiego za granicą, szczególnie w erze cyfrowej. Konieczne jest podjęcie działań, zmierzających w kierunku podniesienia ich świadomości na temat istniejących strategii wychowywania dwujęzycznego w pełnym zakresie (mówienie, pisanie i czytanie) i płynących z tego korzyści.

